

Yükseköğretimde etik: gelecek için değer odaklı liderler

Okutman Seher KAŞIKARA^a

^a Anadolu Üniversitesi

Özet

Globethics Yayınları tarafından 2017 yılı ocak ayında İsviçre’de yayımlanan Eğitim Etiği Serisi’nin 1. cildi olan “Yükseköğretimde Etik” kitabının editörlüğünü, Globethics.net’in Güney Afrika Direktörü Divya Singh ve kurucu başkanı Christoph Stückelberger yapmıştır. Son zamanlarda, mükemmelleşen eğitim kurumlarının ilgi odağı olmak dışında üniversitelerin sahip olduğu değer ve erdemler, geleceğin liderlerini aşırı derecede etkilemelerine karşın, bazı uygulamalarda yaşanan ihlallerde ve etik dışı davranışlarda büyük bir artış olmuştur. Bu kitap, beş kıtanın sekiz ayrı ülkesinden 19 yazarın, hali hazırda dünya çapında baş gösteren, özellikle yükseköğretim kurumlarında uygun bir eğitim ile azaltılabilecek etik krizi konusundaki açıklama ve tavsiyelerini içeren farklı anlayışları sizlere sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, etik

Abstract

The book entitled “Ethics in Higher Education” of *Educational Ethics Serials (Vol 1)*, edited by Divya Singh, Director of Globethics.net Southern Africa and Christoph Stückelberger, Founding President of Globethics.net, is published in Sweden in January, 2017. The values and virtues practiced in universities heavily influence the leaders of the future, outside the limelight of excelling education institutions there is a concerning violation of some practices and rise in unethical behavior these days. This book offers diverse insights from 19 different authors, writing from eight countries in five continents, providing explanations and recommendations for the ethical crisis present around the world which can be mitigated by suitable education in ethics, particularly in higher education institutions.

Keywords: Higher education, ethics

Kaynak Gösterme

Kaşıkara, S. (2017). Yükseköğretimde etik: gelecek için değer odaklı liderler. [Kitap tanıtımı: Ethics in higher education: Values-driven leaders for the future, C. Stückelberger (Ed.)]. *AUAAd*, 3(1), 209-217.

Giriş

Yükseköğretim kurumları, içerisinde liderler yetiştiren ve onlara belirli değerler kazandıran kurumlardır. Şu bir gerçektir ki, üniversitelerde edinilen değer ve erdem kavramları geleceğin liderlerini ciddi derecede etkilemektedir. Pek çok yükseköğretim kurumu sadece yeşil kampüs alanları, farklı müfredat içerikleri ve içinde bulunduğu toplumla etkileşim gibi akademik özelliklere değil, aynı zamanda belirli değer yargıları taşıyan bir yönetim kadrosu, öğretim elemanı ve çok sayıda öğrenciye sahiptir. Ancak ne yazık ki dünya çapındaki pek çok üniversite ve okulda, temel değer ve erdemler çeşitli şekillerde çiğnenmektedir: kopya, intihal, ahlak dışı çalışmalar, sınavlarda yolsuzluk, cinsel taciz vb. Bunların tamamı, geleceğin liderlerine mevcut dünyada düzenin nasıl işlediğinin ve sırf etik dışı bir davranışın bile nasıl liyakat sahibi olmayan birine mesleki anlamda başarı getirdiğinin sinyalini verebilir. İşte bu kitap, beş farklı kıtanın sekiz farklı ülkesinden yazarlar tarafından etik anlayışı üzerine yazılmış 19 ayrı makalenin detaylı bir derlemesidir. Bu titiz çalışmada makaleler 4 konu başlığında ele alınmıştır:

- Yükseköğretimdeki Değerler
- Sorumlu Liderlik
- Eğitim Konuları
- Açık ve Uzaktan Eğitim

Özellikle dördüncü konu başlığı üzerinde durulmuş olması ve yazarların büyük bir kısmının Güney Afrika'dan gelmesi bu kitabın kaynağını bulmamızda bize ışık tutmaktadır. Çünkü söz konusu bu çalışma, Uluslararası Açık ve Uzaktan Eğitim Kurulu tarafından Güney Afrika'da gerçekleştirilen “Sürdürülebilir Uzaktan e-Öğrenmenin Kapasitesini Artırma” konulu 26. ICDE Dünya konferansının çıktısı niteliğindedir. Daha da özelden bu çalışma, sektörler arası değerler konusu üzerine odaklanmıştır. Katkıda bulunan yazarlar, pek çok ülkede karşılaşılan durumları tamamen uluslararası bir bakış açısıyla ele almış ancak kendi kişisel çevreleri ve tecrübeleriyle harmanlayarak okuyucularla paylaşmışlardır. Dolayısıyla “Eğitim Etiği” adlı yeni serinin ilk cildi olarak karşımıza çıkan bu kitap, okuyucuları, akademik manada “etik” kavramını daha eleştirel bir bakış açısıyla kavramaya ve kendi kurumlarında karşılaşılabilecekleri durumların üstesinden nasıl gelebilecekleri konusunda düşünmeye sevk etmektedir.

Bölümler

Makalelerin dört ana başlık altında kategorize edildiği kitapta ilk altı makale, *Yükseköğretimdeki Değerler* bölümü altında verilmiştir. “Nihai Kaderimizi Keşfetmek Adına Bir Araç Olarak Yüksek Öğretimde Etik” başlıklı, kitabın bu bölümündeki ilk makale Obiora Ike tarafından yazılmıştır. Ike, bu bölümde genel anlamda etik kavramının ne olduğunu açıklamış ve eğitim bağlamında etik değerleri tanımlamıştır. Yazar, sonrasındaki alt başlıklarda eğitimde dönüşüme yol açan bu değişim sürecini incelemiş, bu süreçte orta ve yükseköğretimdeki etik eğitiminin niteliğini ve bunun yönetimi konusunu ele almıştır. Son olarak da etikin normatif değerlerine değinmiştir.

Kitabın bu bölümdeki ikinci makale, Christoph Stückelberger tarafından yazılan “Evrensel Bir Etik Kültür Geliştirmede Yükseköğretimin Önemi”dir. Söz konusu makalede, evrensel etik kavramı oldukça ayrıntılı konu başlıklarıyla irdelenmiştir. Özellikle etik değerlerin ihlalinde yaşanan skandallar ve itibar kayıplarının hem güven hem de sermaye açısından nasıl olumsuz sonuçlar doğuracağına, neden evrensel ve ulusal bağlamda etik bir kültür oluşturulması gerektiğine, yükseköğretimin bu noktada nasıl özel bir role sahip olduğuna, yükseköğretimde karşılaşılan etik zorlukların sebep ve sonuçlarına ve hangi etik değer ve erdemlerin evrensel nitelik taşıdığına değinilmiştir. Yazar, ayrıca yükseköğretimde etik kültürün yerleşmesi ve güçlendirilmesiyle ilgili olarak sekiz ayrı düzey için tavsiyelerde bulunmuştur.

Kitabın üçüncü makalesi Paulachan Kochappilly tarafından yazılan “Yükseköğretimin Ufkunda Uyum” başlıklı makaledir. Eğitimin artık para getiren bir sektör olarak karşımıza çıktığı günümüz dünyasına yapılan eleştiri niteliğinde bir makaledir. Alıcı-satıcı ilişkisi içerisinde çeşitlilik, demokrasi ve toplum haysiyetini arka plana iten bir işletmeye dönüşen eğitim kurumlarının bugünkü yapısı irdelenmiştir.

Kitabın aynı konu başlığındaki dördüncü makalesi, Avni Singh tarafından kaleme alınan “Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri ve Yükseköğretim Kurumlarının Rolü Arasındaki İlişki: Bir Güney Afrikalı Perspektifi” adlı çalışmadır. Bu çalışmada yazar, yükseköğrenim hakkının hukuki çerçevesini çizerek söz konusu yükseköğretim kurumlarının rolünü açıklamıştır.

Bölümün beşinci makalesi “Üniversiteler, Kültürel Çeşitlilik ve Küresel Etik: Erdemli Liderlik için Fırsatlar” başlıklı Martin Prozesky tarafından yapılan araştırmadır. Bu çalışmada küresel etik hareketine ve üniversitelerdeki kültür çeşitliliğine değinilmiştir. Ayrıca üniversiteler için uygulamalı bazı fikirler sunulmuştur.

Bölümün altıncı ve son makalesi ise “Etik Kavramını Yükseköğretimde Günlük Pratiğe Dökmek” başlıklı, EM Lemmer tarafından yazılan makaledir. Bu makalesi ile Lemmer, üniversitelerin bugünkü bağlamında etik kavramını nasıl algıladıkları ve etik-üniversite ilişkisinde eğitimcinin çoklu rolü üzerinde durmuştur.

Kitabın ikinci bölümü, *Sorumlu Liderlik* konusuna ayrılmıştır. Bu bölüme ait beş adet çalışma bulunmaktadır. Beş çalışmadan ilki, “Kariyer Tutkusunun Cinsiyete Dayalı Zorluklarıyla Mücadele Etmek: Erişim, Eşitlik ve Adaletin Altın Üçlüsü Yararına Sorumlu Akademik Liderlik” adlı aynı zamanda kitabın editörlerinden de olan Divya Singh tarafından yazılan makaledir. Yükseköğretimde milenyumun başından beri süregelen bu yozlaşma, cinsiyet dengesizliği ve bazı dezavantajlı grupların eğitim hizmetine erişiminde yaşanan sıkıntılar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda da yazar; eşitlik, adalet ve erişim kavramları üzerinde bir tartışma başlatmıştır.

Kitabın sekizinci makalesi Maxim Jean- Louis tarafından yazılan “Değişim Liderliği, Etik ve Yükseköğretimin Geleceği” dir. Bu makale ile eğitimin, bir değişim ve dönüşüm sürecinde olmasının liderlik kavramını nasıl etkilediği ve etik boyuttaki yansımaları üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra değişim sürecinde etkin bir yönetim anlayışının önemi konusuna vurgu yapılmıştır.

Kitabın dokuzuncu makalesi ise N. Barney Pityana’nın yazdığı “Yükseköğretimde Liderlik ve Etik: Tecrübeye Dayalı Bazı Bakış Açılımları” adlı çalışmadır. Bu çalışmada; liderlik unsurunu ortaya çıkaran belirleyicilerin neler olduğu, liderlerde olması gereken değer ve ahlak yargılarının neler olması gerektiği, yaşanmış gerçeklik halinde liderlik kavramının nasıl ortaya çıktığı konuları ayrıntılı olarak mercek altına alınmış ve son olarak da yükseköğretimde yaşanan zorluklar sıralanmıştır.

Sorumlu Liderlik konu başlıklı ikinci bölümün onuncu makalesi olan “Yüzyılda Afrika Üniversitelerinde Liderlik ve Epistemolojik Sorumluluk” Catherine A. Odora Hoppers tarafından yazılmıştır. Bu makalesinde yazar, Avrupa merkezli düşünce anlayışı ve ötekilik kavramlarını incelemiştir. Bunun yanı sıra Afrika çalışmalarında gözlemlediği örnek vakalarla bölgesel anlamda liderlik stratejilerinin ne anlama geldiğini açıklamaya çalışmıştır. Bu çerçevede kamu politikası ve akademik sistemin yüzleşmesi, düşüncenin yeni paradigmaları, bütüncül bilgi altyapıları geliştirme, yeni paradigmalar yaratma, düşüncenin teorik alışkanlıklarını sorgulama gibi tartışma konularına cevap aranmaya çalışılmıştır.

Bölümün son, kitabın ise on birinci makalesi “Karmaşa Çağında Yükseköğretimdeki Etik Liderlik” başlıklı çalışmadır. İçinde bulunduğumuz çağı bir karmaşa olarak nitelendiren yazar

Narend Baijnath, bu çağdaki üniversite liderliğini irdelemiş ve etik değerlerle olan bağlantı noktalarını mercek altına almıştır.

“Yükseköğretimde Etik Konular” başlıklı üçüncü bölümde dört adet makale bulunmaktadır. Bölümün ilk, kitabın ise on ikinci makalesi “Yükseköğretimde Sürdürülebilirlik Yönetimi” başlığıyla Heather Davis ve Leo Goedegebuure tarafından yazılmıştır. Bu bölümde yazar, Avustralya üniversitelerindeki kurumsal sürdürülebilirliği örnek olay incelemesi ile ele almıştır. Ayrıca ekolojik sürdürülebilirlik ve insani sürdürülebilirlik konuları ayrıntılı bir anlatımla incelenmiştir.

Kitabın on üçüncü makalesi Kam Cheong Li ve Billy T. M. Wong’un ortak çalışması olan “Araştırma Etik Sistemi Oluşturma: Bir Üniversite Tecrübesi” dir. Bu çalışma ile etik sistemler genel bir bakış açısı ile kısaca aktarılmış, araştırma kapasitesi gelişimi nasıl sağlanabileceğine odaklanılmış, bu noktada izlenmesi gereken esaslar, prosedür ve politikalara değinilmiş, kurumsal bazı düzenlemeler ele alınmış ve farkındalığı artırmak için yapılabilecekler tartışılmıştır.

Jeanette C. Botha tarafından yazılan “Saklanacak Bir Yer Yok Mu? Yükseköğretim Kurumlarında Etik Sosyal Medya Kullanımı” başlıklı makale kitabın on dördüncü makalesidir. Bu makalede yazar; Güney Afrika’daki sosyal medya ortamlarını, bunların yükseköğretimdeki yansımalarını ve de ileriye dönük anlamda sosyal medyanın etik kullanımının mümkün olup olmayacağı konularını ele almıştır.

“Dönüşüm Halindeki Üniversiteler: Üniversite Mezunlarının Dünya Vatandaşlığına Hazırlanması Etiği” adlı çalışma kitabın on beşinci makalesidir ve Mandla Makhanya tarafından yazılmıştır. Yazar, makalenin bütününde son dönemlerin popüler kavramı olan *dünya vatandaşlığı*ni temel almıştır. Bununla birlikte kurumsal yönetim ve üniversitelerin dünya vatandaşlığıyla örtüştüğü noktalar işaret edilmiştir.

Kitabın son bölümü, dergimizin de çalışma alanı olan “Açık ve Uzaktan Eğitim” konusuna ayrılmıştır. Bölüm içeriğinde dört makale mevcuttur. Bölümün ilk, kitabın ise on altıncı makalesi “Açıklık ve Koruma Etiği (Ethics of Care) Üzerine Bazı Açınsayıcı Fikirler” başlıklı Elisabeth Archer ve Paul Prinsloo tarafından yazılmış olan eserdir. Makalenin odağında; uzaktan eğitimde açıklık, açıköğretim kaynaklarında açıklık, kitlesel açık çevrimiçi derslerde (MOOC) açıklık, etik ve sorumluluktur. Ayrıca açıklık kavramının bir yanılsama olup olmadığı da makalede tartışılmıştır.

On yedinci makalede, Som Naidu “Açıköğretim Uygulamaları: Caveat Emptor” adlı çalışmasıyla sorumluluğu öğrenene yüklemiştir. Bunu yaparken de açıköğretim

kaynaklarındaki, MOOC'lardaki ve uygulamalardaki son durumlar hakkında bilgi vererek eğitimdeki kalitenin artırılmasına yönelik çalışmalar ortaya konulmuştur. Bu noktada öğrenci ve öğretmenlerin özen yükümlülüğü ve dürüstlüğü üzerinde de durulmuştur.

“Endonezya Terbuka Üniversitesi Açık Politikası: Bilgi ve Yükseköğretim Hakkını Güvenceye Almak” adlı kitabın on sekizinci makalesi Daryono ve Sri Sedyainingsih tarafından yazılmıştır. Yükseköğretimin demokratikleşmesinin önemi ve bilgi paylaşımının ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların önlenmesi konuları ağırlıklı olarak çalışılmıştır. Ayrıca Endonezya'daki Terbuka Üniversitesinde açıköğretim kaynaklarının çevrimiçi öğrenmeye entegrasyonu da incelenen konular arasındadır.

Kitabın son makalesi ise “Uzaktan Öğrenmenin Avantajları” adlı çalışmadır. Makale Brad Huddleston tarafından yazılmıştır. Yazarın; internet ortamının genişletilmesi doğrultusunda yaratıcı mühendislik çalışmalarındaki son gelişmeler, nörobilim ve etik ilişkisi, anhedoni yani zevk alamama, bağımlılık yapan bir süreç oluşu, çoklu görev kavramı ve depresyon-öfke ilişkisi, dijital eğitimin içeriği, teknolojinin hayatımızın her alanına sızmasına ilişkin ince bir eleştiri ve dijital-analog çatışması üzerinde yaptığı incelemeden oluşan detaylı bir çalışmadır.

Sonuçlar

Yükseköğretimde Etik: Gelecek İçin Değer Odaklı Liderler adlı çalışma özellikle Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki insanların uygulamalı etik alanındaki bilgi kaynaklarına diğer kullanıcılarla eşit oranda erişimlerine ve küresel ölçekte seslerini duyurmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Çalışma, etik kavramının akademik camiadaki yansımalarını her açıdan ele alırken, geleceğin liderlerinin eğitiminde değer odaklı bir bakış açısı geliştirmenin önemini vurgulamaya çalışmıştır. Zira, değer ve erdem kavramları toplumları etkileyebilecek nitelikteki geleceğin liderlerinde bulunması gereken vasıflar olarak ele alınmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında bu erdemleri taşıyan yönetim kadrosu, öğretim elemanları ve de öğrencilerin bu üçlemedeki etkin rolleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Öneriler

Singh ve Stückelberger'in editörlüğünü yaptıkları bu kitap, yükseköğretimdeki uygulamalar konusunda gerek yönetici kadrosunun gerekse öğretim elemanlarının mesleki gelişim süreçlerinde etik anlamda karşılaştıkları sorunları daha çözüm odaklı bir çerçevede sonuçlandırmaları açısından yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Kitap, evrensel boyutta

tanımlanan etik kavramının hem örgün hem de uzaktan eğitim kurumlarında yerel bağlamda ne şekilde ele alındığını örneklerle açıklaması ve kurumsal gelişim, şeffaflık ve kurum kültürü açısından yorumlaması bakımından faydalanılması gereken bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

Singh, D., & Stükelberger, C. (Eds). (2017). *Ethics in higher education: Values-driven leaders for the future*. Globethics.net. Global Series: Geneva. (ISBN 978-2-88931-164-4).

Yazar Hakkında

Okutman Seher KAŞIKARA

Seher Kaşıkara, 2001 yılından beri Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulunda okutman olarak çalışmaktadır. 2001 yılında Gazi Üniversitesi İngilizce Öğretmenliğinden, 2014 yılında da Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. İngilizce öğretmenliği alanında; alternatif öğretim teknikleri ve otonom öğrenme gibi konular ilgi alanına girerken, hukuk alanında ise; insan, kadın, çocuk, engelli ve mülteci hakları temel çalışma alanlarıdır.

Halen, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Uzaktan Eğitim A.B.D.de doktora yapmaktadır. Bu alanda da açıköğretim materyallerinin geniş anlamda fikri mülkiyet ve telif hakları ve yaşam boyu öğrenmede öğrenci hakları gibi konular çalışma alanlarıdır.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi 2 Eylül Kampüsü, Yabancı Diller Yüksekokulu, Eskişehir, Türkiye 26555
Tel (İş): +90 222 335 05 80/6099
Eposta: skasikara@anadolu.edu.tr